

Impressie workshops 19 maart 2024

Lectoraat Sociale Veerkracht (red) (2024). Impressie workshops SWFP 2024. Fontys Sociale Studies, lectoraat Sociale Veerkracht. Project 12560 Werkplaats Sociaal Domein Noord-Brabant Fontys 23-26. CC-BY-NC-SA

Inhoud

Voorwoord.....	3
Niets meer doen zonder bewoners	4
Eerste hulp bij jongerenparticipatie: hoe betrek je jongeren bij beleidsvorming?	5
Hoe worden sociaal werkers en bibliotheken bondgenoten in samenlevingsopbouw?	7
Frisse ingrediënten voor een bruisende gemeenschap	9
Impactgericht werken en meten in het sociaal werk	11
Beleidsparticipatie door mensen met een licht verstandelijke beperking: een lokale verkenning.....	13
Werken aan veerkracht binnen complexe gezinssystemen.....	14
Versterken van de sociale basis: hoe dan?	16
Samen leren ouder worden (SLOW)	17
Kwetsbare ouderen in een samenredzame buurt: de rol van buurtverbinders	19

Voorwoord

Social Work Future Proof (SWFP) werd op 19 maart 2024 georganiseerd door het lectoraat Sociale Veerkracht van Fontys Sociale Studies.

Een hele middag voor en door (aankomende) sociaal professionals, beleidsmakers, managers, docenten en onderzoekers waar kennis en inspiratie gedeeld worden als onderdeel van het project Werkplaats Sociaal Domein Noord-Brabant Fontys.

Centraal stond dit jaar de kracht van gemeenschappen.

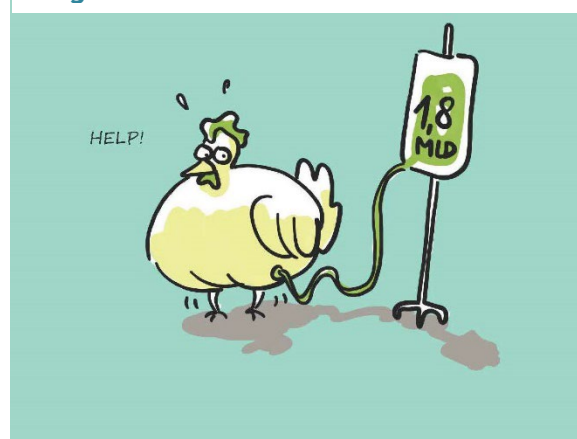
Birgit Oelkers van Plan en Aanpak gaf het startsein met een keynote waarin ze de ABCD aanpak toelichtte. Daarna vond een tiental workshops plaats. Van die workshops geeft dit rapport een impressie.

"In de toekomst is niet dienstverlening bepalend voor hoe goed je leven is, maar bij welke gemeenschap je hoort."
Lucas Meijs, hoogleraar civil society

"Gemeenschappen kunnen dingen die professionals niet kunnen."
Birgit Oelkers

"Gemeenschapsgericht werken is slow food, geen plofkip."
Birgit Oelkers

Niets meer doen zonder bewoners

Birgit Oelkers ging in deze workshop in gesprek aan de hand van vragen van de deelnemers over gemeenschapschapsgericht leiderschap. Deze vragen waren o.a.:

Hoe laat je de impact zien van gemeenschapsgericht werken?

Hoe verhouden de kleine stappen die je kunt zetten zich tot de grote maatschappelijke opgaven die er zijn?

Wie is de community? De buurt? Of kan een doelgroep, bijvoorbeeld dak- en thuislozen, ook een community zijn?

Hoe realistisch is gemeenschapsgericht werken in de huidige tijd van individualisering en polarisatie?

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

“Show don’t tell”. Laat het aan buurten en gemeenschappen over om *hun* verhaal van veranderen te laten zien op een manier die bij hun past. Bijvoorbeeld zoals gedaan wordt door de wijk Overstegen in Doetinchem: zie <https://abcdoverstegen.nl/verhalen/>

Voer pas-op-de-plaats gesprekken met bewoners over waar zij wat aan gehad hebben. Wat was voor hen van betekenis omdat dat een cruciaal moment, activiteit, persoon of iets anders was waardoor er iets ging veranderen.

Ga niet overtuigen, maar laat zien wat er gebeurt en waarom dat van betekenis is voor mensen.

Zoek altijd de samenwerking met anderen: zorg dat je als community builder geen ‘lone wolf’ wordt.

Je hoeft jezelf als professional niet onmisbaar te maken. Gemeenschappen hebben professionals nodig die hun faciliteren en helpen, als dat volgens de gemeenschap nodig is. Er zijn zelfs gemeenten waar bewonersinitiatieven een functieprofiel van de community builder opstellen of betrokken zijn bij sollicitaties.

Er zijn altijd haakjes waar je op voort kunt bouwen, maar daarvoor moet je “klein kijken”. Geen community building zonder haakjeswerk aldus Birgit Oelkers.

De doelgroep is ook een community, maar verbind die met de wijk/buurt, want daar vindt de ontmoeting met anderen plaats, daar kunnen ze aarden: “zorg dat ze geen passanten zijn”.

Lang niet alle bewoners willen en kunnen actief zijn, dus stop met werken aan

representativiteit van alle bewoners bij initiatieven en activiteiten van gemeenschappen.

Maar stel met elkaar wel steeds de vraag: wie missen we aan tafel en hoe kunnen we die persoon/personen betrekken?

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Dat er heel veel kracht in gemeenschappen zit. Dat daarvoor ook professionele community builders nodig zijn. Dat die kracht zit in kleine stappen en haakjes vinden, maar ook door fundamenteel anders te kijken en werken: gemeenschappen en gemeenschapskracht kun je niet van buitenaf organiseren en sturen.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Er is veel behoefte aan goede professionele community builders / opbouwwerkers. Hier moeten er meer van komen. Samenlevingsopbouw en ABCD verdienen een plek in de opleiding.

Meer weten? https://e.issuu.com/embed.html?d=boek_birgit_-_boekwerk_-_issu&u=naardaar

Eerste hulp bij jongerenparticipatie: hoe betrek je jongeren bij beleidsvorming?

Tijdens deze drukbezochte workshop stond de Jeugd Welzijns Raad centraal. Deze raad is een initiatief van het [Innovatienetwerk Jeugd](#). Dit is een samenwerkingsverband van elf gemeenten: Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk. Hun missie is het bevorderen van jongerenparticipatie in beleid om zo de kwaliteit van leven van de jeugd en de zeggenschap over jeugdhulpverlening in de regio Hart van Brabant te verbeteren.

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Een van de aanwezige jongeren, Ramatu, is lid van de Jeugd Welzijns Raad en vertelt: “De Jeugd Welzijns Raad is een regionaal jongerenpanel met jongeren van 16 t/m 27 jaar, zij hebben allemaal ervaringen in/met jeugdhulp en vanuit die ervaringen geven zij ongevraagd en gevraagd advies over beleidsontwikkelingen”. Het gaat dan om thema’s zoals: wachttijden, prestatiedruk, inclusie & diversiteit, gescheiden ouders, schulden en armoede en eenzaamheid. Deze thema’s worden door beleidsmakers en jongeren samen bepaald.

Meerwaarde van Jongerenparticipatie

Het jongerenpanel komt elke 3 weken een avond bij elkaar. Ramatu: “De beleidsmedewerkers komen dan naar ons toe, dat geeft ons het gevoel dat we ertoe doen”. Jacqueline van Zwieten is coördinator Innovatienetwerk Jeugd en benadrukt dat het heel belangrijk is dat jongeren die hun ervaringen hebben gedeeld teruggekoppeld krijgen of en wat ermee gebeurd is. “We maken vaak een infographic waarin we uitleggen wat het vraagstuk was, wat de input van de jongeren hierop was en wat hiermee is gedaan wat voor jongeren van waarde is”.

Strateeg Jeugd Erik Tenneij werkt op de afdeling Zorg en Ondersteuning: “Als beleidsmakers doen we zo meer kennis op over de problematiek. Dat is waardevol. Soms denken we wel te weten wat jongeren belangrijk vinden. Dat ze snel willen worden geholpen bijvoorbeeld, maar dan blijkt dat de jongeren liever wachten op iemand met wie ze een goede klik hebben”.

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Uit het publiek komt de vraag wat voor Ramatu destijds de reden was om lid te worden van de Jeugd Welzijns Raad. Zij legt uit: "ik gun anderen dat het bij hen beter gaat, voor veel andere jongeren is dat ook de reden om mee te doen". Samen met de aanjagers jongeren-participatie, die als bruggenbouwer opereren tussen de jongeren en beleid en aanbieders van jeugdhulp, vormen de jongeren van de JWR een soort gemeenschap. Dat je het met elkaar beter wilt doen zorgt ook voor energie en het gevoel ergens bij te horen.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Het is belangrijk om jongeren structureel te betrekken. Uit onderzoek blijkt dat duurzame veranderingen alleen tot stand komen in samenspraak met de jongeren waar het om gaat. Bovendien laat participatie aan kinderen en jongeren zien dat ze ertoe doen! Het is belangrijk om een vast aanspreekpunt voor de jongeren te regelen. Zorg ook voor veiligheid in de groep door bijvoorbeeld afspraken met elkaar te maken. Dat is een belangrijke randvoorwaarde, net als gelijkwaardigheid. Jongeren willen net als ieder ander gezien en gehoord worden.

Hoe worden sociaal werkers en bibliotheken bondgenoten in samenlevingsopbouw?

Deze workshop ging over de inzet en betrokkenheid van de lokale gemeenschap in de ontwikkeling van de stadsdeelbibliotheek in Woensel-Zuid. We hebben samen met Vincent Anker en Marc Jacobs van de Bibliotheek Eindhoven en Kristel de Groot van We are Social Rebels verkend hoe sociaal werkers en bibliotheken als bondgenoten samen kunnen werken in samenlevingsopbouw. De bibliotheek is interessant voor het sociaal werk, omdat het onderdeel is van de sociale infrastructuur waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en zich persoonlijke kunnen ontwikkelen. Soska en Navarro (2020) moedigen sociaal werkers aan om tijd door te brengen in openbare bibliotheken en tot samenwerking te komen, omdat het sociaal werk en de openbare bibliotheek gedeelde waarden en vraagstukken hebben op het gebied van ontmoeten, leren en verbinden.

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Ontmoet bewoners op allerlei manieren en plekken, aansluitend bij hun interesses en leeftijd en werk met hen samen.

Het belangrijkste resultaat van het onderzoek is de betrokkenheid van de vele ambassadeurs en medeontwerpers die deze manier van werken opgeleverd heeft voor de stadsdeelbibliotheek in Woensel-Zuid. Door deze workshop tijdens Social Work Future Proof heeft de stadsdeelbibliotheek er een nieuwe aanwinst bij: een student van Fontys Social Work, afkomstig uit Woensel-Zuid, die vanaf nu actief deelneemt aan het bewonerspanel.

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Voed de lokale gemeenschap in plaats van deze voor je eigen belang in te zetten. Een stadsdeelbibliotheek heeft meerdere functies: bijdragen aan de ontwikkeling van mensen, bijdragen aan het ontdekken van jezelf en de ander én het ontmoeten van anderen.

De bibliotheek is een waardevolle plek voor het sociaal werk, omdat het mensen met diverse achtergronden kan samenbrengen. Om ontmoeting tussen bewoners met verschillende achtergronden te faciliteren is er subtiele regie nodig van bibliotheekmedewerkers en/of opbouwwerkers.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Vraag bewoners niet alleen naar behoeften want daarmee schep je verwachtingen die je soms niet kunt waarmaken, maar ga samen aan de slag. Wanneer het drukker wordt in de wijk moeten we niet concurreren in het sociaal domein, maar met elkaar navigeren hoe we kunnen bijdragen aan de lokale gemeenschap.

Frisse ingrediënten voor een bruisende gemeenschap

Deze workshop werd gegeven door Joukje Janssen en Ankie Teurlings van Butterfly Effect, een initiatief dat wil bouwen aan zorgzame gemeenschappen voor bewoners met én zonder zorgvraag, door het selecteren en coachen van bevlogen informele buurtverbinders. Buurtverbinders gaan bijvoorbeeld wonen in een woonzorgcomplex voor ouderen en besteden dan een deel van hun vrije tijd aan het doen van activiteiten met en voor de bewoners van dit woonzorgcomplex, waarbij ze hun eigen talenten inzetten voor de gemeenschap. Butterfly Effect werkt niet op basis van 'voor wat hoort wat'. Buurtverbinders krijgen geen privileges en ontvangen geen vergoeding en/of enige vorm van financiële tegemoetkoming, want dan wordt 'inzet' een transactie. Dan haal je de gelijkwaardigheid eruit.

Joukje en Ankie lieten door middel van het gezamenlijk maken van een heerlijk geurende pan groentesoep zien welke ingrediënten van belang zijn voor een bruisende gemeenschap met zorg voor elkaar. En wat de mogelijke betekenis van niet-professionele buurtverbinders daarin is. Tijdens het groenten snijden en koken werden de volgende vragen besproken:

- Van welke gemeenschap maak je deel uit?
- Wat maakt dat je jezelf hier thuis voelt?
- Wat brengt deze gemeenschap jou?
- Hoe zorg je dat deze gemeenschap levendig blijft?

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Er bleken een heleboel 'verborgen talenten' te zijn bij de deelnemers, zoals messen slijpen, vuurtje maken, klussen aanpakken die men nooit eerder deed. Het benoemen van die verborgen talenten maakte al veel los.

Vaak riep men: "Ik zie een haakje!"

Wanneer je mensen uitdaagt talenten zichtbaar te maken, trigger je al energie en ideeën gericht op verbinding en het gemeenschappelijke.

Tip bij nieuwe gemeenschappen: ga soep maken om te ontdekken wat er aanwezig is aan talenten en wat er leeft. Een mooie start voor verbinding, bovendien heb je meteen een event.

Kracht van kinderen: "Kinderen zijn de beste buurtverbinders. Op hun verbindende kracht kun je meeliften"

We zetten als sociale professionals mensen aan om actief deel te nemen aan de community (inzet in de buurt of wijk), maar als privépersoon zijn we daar vaak niet zo op gericht en zijn we vaak meer op onszelf gericht. Is dat geen raar spanningsveld?

Gemeenschappen die voor mensen van belang zijn, zijn lang niet altijd meer verbonden aan de buurt of wijk, zoals wijkoverstijgende sportactiviteiten. Professionals richten zich echter wel voornamelijk op de wijk.

Communities kunnen zich ook kenmerken door 'vluchtig' lidmaatschap. Voorbeeld sportclubs: "Als mijn kind stopt met de sportclub, stopt mijn betrokkenheid als ouder ook". Voordelen van vluchtig lidmaatschap: het biedt je de mogelijkheid om je meer te laten voeden door verschillende ervaringen en verschillende perspectieven.

Gemeenschappen bieden de mogelijkheid om met elkaar een 'accountability space' te creëren, d.w.z.: met elkaar verantwoordelijkheid voelen en je daarvoor inzetten met gedeelde erkenning dat schuring daar deel van uitmaakt en je daar constructief mee omgaat.

Zingeving = gedeelde noemer van velen in een gemeenschap.

Een incident en/of gedeelde ellende/frustratie kan verbinden! Zoiets bevordert een gemeenschappelijk doel. Voorbeeld: verbindend effect van de aardbeving in Limburg.

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Bouwen aan bruisende gemeenschappen vraagt 5 ingrediënten die je als professional, buurtverbinder en gemeenschap(slid) ook voortdurend uitdagen:

Verbinding
Waardering
Wederkerigheid
Toeval
Gedoe

Verbinding: Alles draait om verbinding en met elkaar verbinden vanuit nieuwsgierigheid, gelijkwaardigheid en begrip.

Waardering: het waarderen, herkennen en erkennen van ieders kracht en kwetsbaarheid. Zit in persoonlijke waardering niet in financiële tegemoetkoming.

Wederkerigheid: een buurtverbinder vindt het heel leuk om iets te doen met en voor bewoners/ouderen.

Toeval: ruimte creëren voor toevallige ontmoetingen. Dit zijn vaak de momenten bij de deur van de lift of de trap. Je kunt dit niet organiseren wel faciliteren, zoals ruimte in dorpshuis.

Nieuw gedoe en ongemak: Er is altijd sprake van schuren van verschillende belangen/achtergronden. Vaak zie je hierin een confrontatie tussen de systeemwereld en de leefwereld.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Werken aan krachtige gemeenschappen vraagt tijd, aandacht en regelmatige reflectie.

Vooraf op de handen/vingers gaan zitten en laten ontstaan wat er gebeurt. Zo gaan mensen uit zichzelf opstaan, vanuit hun zelf, intrinsiek gemotiveerd.

Professionaliseren betekent vaak er meer bovenop gaan zitten en feitelijk moeten buurtverbinders er alleen zijn (presentie) en kijken wat er in het DNA zit van de betreffende mensen. Wel moeten buurtverbinders met enige regelmaat spiegelen / gespiegeld worden om aan te zetten tot verandering.

Wees niet te resultaatgericht richting de buurtverbinders: "Kom je hier koffie drinken of kom je hier ook nog werken?" Wat de buurtverbinder doet, past vaak niet in het frame van de systeemwereld.

Er kan verschil zitten tussen de inzet van een buurtverbinder en de betekenis daarvan (al betekenis van het woord buurtverbinder) in een dorp of stad. Wees alert op de context.

Zie de website voor meer informatie over [Butterfly Effect](#)

Impactgericht werken en meten in het sociaal werk

Impact en impact meten is momenteel een veelbesproken thema. Ook binnen het sociaal werk staat het volop in de belangstelling. Het wordt steeds belangrijker om de impact van het sociaal werk voor de samenleving aan te tonen. In deze workshop vertelden Jasper Adolfs en Mirte de Leeuw van welzijnsorganisatie ContourdeTwern (in samenwerking met Jaap Hoenderdos van WHISE, mede-ontwikkelaar van het Social Profit Canvas) hoe het thema impact - via een meerjarig onderzoeksprogramma met partners - geïmplementeerd wordt in de organisatie.

Welke aanpak past de organisatie toe, wat zijn de ervaringen en inzichten tot nu toe en wat valt daaruit te leren als het gaat om meten wat de maatschappelijke meerwaarde is van sociaal werk?

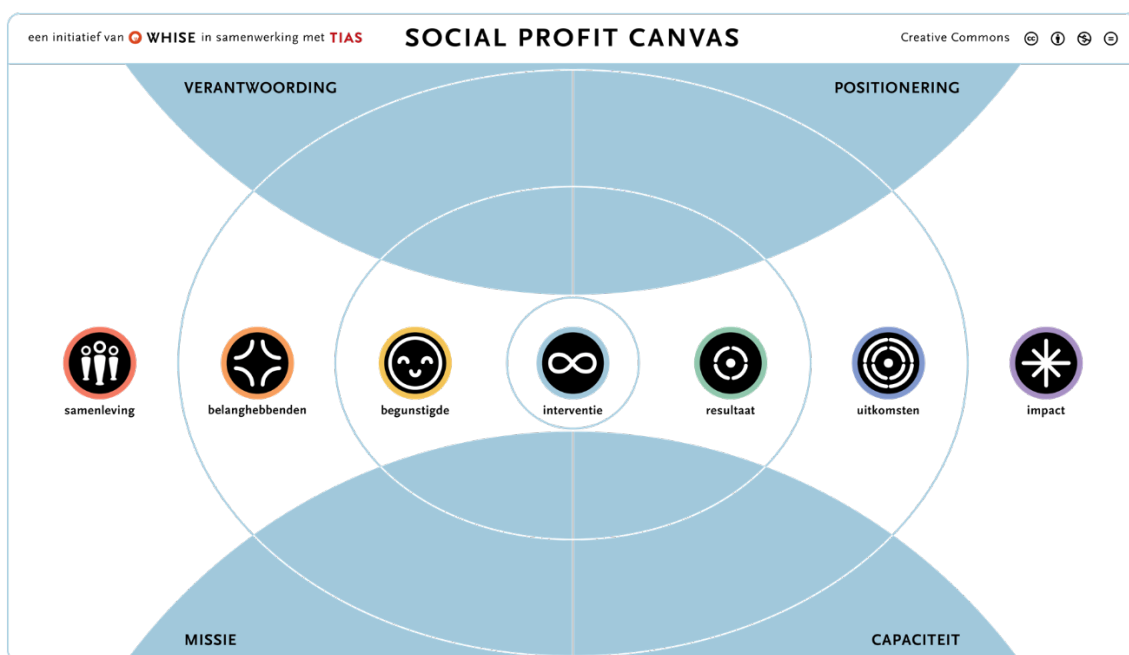
Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Deze workshop gaf inzicht in impactgericht werken binnen een *welzijnsorganisatie*. De focus van impact meten ligt op het verkrijgen van toegevoegde waarde en effectiviteit in het werk. Centrale vragen zijn hoe we de impact van ons werk kunnen meten en maximaliseren om optimale resultaten te behalen voor de inwoners?

Een meetplan is ontwikkeld om relevante aspecten met betrekking tot de toegevoegde waarde van het werk te identificeren en te verrijken, en om te bepalen welke activiteiten voortgezet moeten worden en welke gestopt kunnen worden. Dit is een meerjarige opdracht die voortdurend wordt geëvalueerd en aangepast. Medewerkers worden gestimuleerd om zelfstandig te handelen en tegelijkertijd grip te houden op hun werkzaamheden.

Het belang van het betrekken van de opdrachtgever, zowel om de impact te vertalen naar de gemeente als om de interne organisatie te versterken werd benadrukt. Het onderstreept ook het belang van een goede registratie, waarbij de focus ligt op het vastleggen van (alleen) relevante informatie en het minimaliseren van overbodige registratie.

Desondanks zijn er uitdagingen zoals complexiteit en het definiëren van meetbare indicatoren. Het belang van het presenteren van meetbare resultaten werd benadrukt alsook de spanning tussen bewijslast en de kernopdracht van het sociaal werk, vooral met de gemeente als opdrachtgever.

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Niet alle impact van sociaal werk is met gebruikelijk KPI's gemakkelijk meetbaar. Bijvoorbeeld de impact van een simpel kopje koffie in een buurthuis, waarbij mensen geholpen worden en deelnemen aan activiteiten, is niet direct meetbaar. Het vergt een langdurige investering in gemeenschappen, waarbij impact niet altijd direct zichtbaar is, wat niet altijd overeenkomt met de verwachtingen en taal van opdrachtgevers. In de workshop werd gepleit voor het ondersteunen en verder ontwikkelen van gemeenschappen door aan impact te werken, waarbij bewoners zelf een belangrijke rol spelen.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Impact (meten) blijft een belangrijk thema voor toekomstige sociaal werkers. Het is belangrijk om te onderzoeken hoe we de toegevoegde waarde van sociaal werk kunnen meten en de resultaten en effecten van ons werk te begrijpen. Het blijft echter een uitdaging om impact adequaat te verantwoorden, gezien mogelijke verschillen in interpretatie van het begrip. Hoewel instrumenten behulpzaam zijn, is verdieping noodzakelijk. Daarom wordt aanbevolen om de theoretische kennis op peil te houden en te onderzoeken welke interventies effectief zijn, om zo de praktijk van sociaal werk te versterken.

Beleidsparticipatie door mensen met een licht verstandelijke beperking: een lokale verkenning

Docent-onderzoeker Arno Kierkels van het lectoraat Sociale Veerkracht bij Fontys Sociale Studies nam de aanwezigen mee in zijn onderzoek.

Hoe is de (gewenste) invloed van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB'ers) op gemeentelijk beleid? Naar aanleiding van een vraag vanuit de gemeente Eindhoven hebben ervaringsdeskundige LVB'ers en lokale LVB-experts meegewerkt aan de formulering van aanbevelingen. Daarbij rekening houdend met de best practices, 'best wishes' én de spanningsvelden die horen bij deze doelgroep.

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Deze workshop gaf inzicht in de beperkte aandacht voor beleidsparticipatie van de doelgroep van mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) op het niveau van beleidsvorming. Volgens de SCP (2019) hoort 6.5% van de Nederlandse bevolking tot deze groep. Deze groep wordt ook wel omschreven als "schaduwburgers" (Chouinard, 2001). Het is belangrijk op te merken dat hun aanwezigheid in sommige wijken prominenter is dan in andere.

Beleidsparticipatie impliceert de mogelijkheid om deze groep invloed uit te laten oefenen op het beleidsvormingsproces, waarbij echter weinig kennis en voorbeelden voorhanden zijn. Vanuit zijn onderzoek benadrukte Arno het belang van vertrouwen en het gevoel van gehoord worden.

Arno formuleerde drie aanbevelingen, elk met bijbehorende spanningsvelden. Allereerst wordt het belang van bewustwording vóór beleidsparticipatie benadrukt, met als spanningsveld het risico van de ervaringsdeskundige als excuus. Ten tweede wordt aanbevolen om samen te werken met ervaringsdeskundige LVB'ers, waarbij het spanningsveld zich bevindt tussen betrokkenheid en het risico van overvraging. Ten slotte wordt voorgesteld om LVB als een aparte doelgroep te beschouwen, wat de mogelijkheid biedt om collectieve ervaringen van deze groep te verkennen, maar met het spanningsveld van mogelijke conflicten tussen doelgroepbeleid en inclusieagenda in gedachten.

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Mensen met LVB moeten we niet als een aparte gemeenschap zien, maar ze maken deel uit van de andere gemeenschappen. Echter, ze blijven vaak onzichtbaar voor elkaar en voor de samenleving. Terwijl sommigen veel steun ontvangen, worden anderen uitgesloten, wat kan leiden tot problemen. Stigma en schaamte spelen hierbij een rol.

De vraag werd gesteld hoe ruimte kan worden gecreëerd voor diversiteit en inclusie voor deze doelgroep, niet alleen op individueel niveau maar ook binnen bredere gemeenschapsstructuren. Het belang van een gewaardeerde sociale rol, zelfstandigheid en gelijkwaardigheid werden benadrukt.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Er is sprake van gebrek aan aandacht voor het thema van mensen met LVB in het onderwijs. Er wordt opgeroepen tot meer aandacht voor deze specifieke groep want er is behoefte aan (bij voorbeeld bij Neos, is LVB één van de meest aangevraagde bijscholings-trajecten).

Het is essentieel om bewust te zijn van onze eigen blinde vlekken en niet alleen over, maar met de groep te praten. Het probleem ligt niet bij de doelgroep zelf, maar bij de verbinding en afstemming tussen het onderwijs en deze groep. Er is behoefte aan een verschuiving naar een meer inclusieve benadering die rekening houdt met de diverse behoeften en capaciteiten van LVB-individueen binnen het onderwijslandschap.

Werken aan veerkracht binnen complexe gezinssystemen

In de keynote van Birgit Oelkers is benadrukt dat voor een goed en gezond leven in de nabije toekomst misschien wel niet de dienstverlening die je tot je beschikking hebt bepalend is, maar de gemeenschap waartoe je behoort.

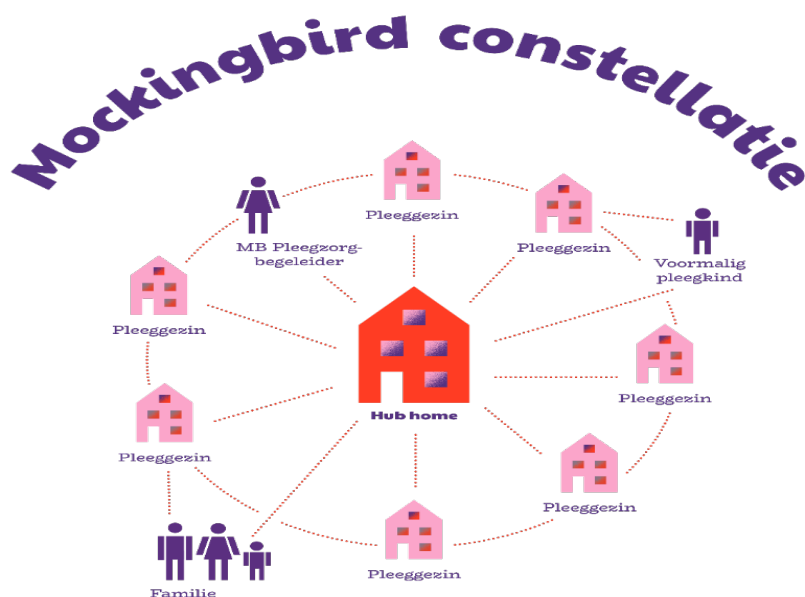
Maar wat nou als je niet bij zo'n stevige gemeenschap waarin mensen naar elkaar omkijken hoort? En wat nou als ook de kleine community waartoe je behoort – je gezin – al een tijdje niet zo stevig is? Tijdens deze workshop gingen Joyce Sprenger, Eefje van der Heiden en Elske de Graaf van Combinatie Jeugdzorg op deze vraag in. Zij vertelden wat zij deze gezinnen te bieden hebben en toch – spoiler alert – blijkt ook bij deze gezinnen een belangrijke rol voor de community weggelegd in het bereiken van duurzame veerkracht, maar wel net even anders.

De workshop richtte zich op het bevorderen van veerkracht binnen complexe gezinnen, met de missie: elk kind een thuis en een toekomst. Gezinsgericht werken en het benutten van de krachten binnen het gezin en het bredere netwerk stonden centraal, inclusief pleegzorg en gezinshuizen. Een professional deelde haar eigen ervaringen als pleegkind, waarmee ze de complexiteit van het behouden van contact met biologische ouders benadrukte.

Uithuisplaatsing impliceert nu samenwerking met zowel de biologische als de pleegouders en investering in contact, wat uitdagingen met zich meebrengt maar de veerkracht van het kind ten goede komt. Gezinshuizen fungeren als professionele netwerken ter ondersteuning van het kind, evenals begeleiding bij complexe scheidingen, waarbij het creëren van een veilige overstap voor het kind centraal staat, zonder loyaliteitsconflicten.

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Veerkracht is dynamisch en wordt gevormd door onze geschiedenis en omgeving. Als begeleider is het cruciaal om te investeren in de sociale en pedagogische omgeving van het kind, hoewel dit soms paradoxaal aanvoelt, gezien in deze omgeving de problemen ontstonden. Door niet alleen het pleeggezin centraal te stellen, maar ook actief de biologische ouders te betrekken, kan het kind zijn eigen identiteit ontwikkelen vanuit de hechting die er al was met de eigen ouders. Dit betekent dat de begeleiding de biologische ouders meer centraal stelt en hen veel regie geeft, naast de pleegouders. Ondanks dat uithuisplaatsing vaak het gevolg is van onveiligheid in het gezin, blijft het biologische gezin belangrijk voor het kind en cruciaal voor veerkracht in het verdere leven.

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

We hebben geleerd over de kracht van gemeenschappen door te kijken naar gezinshuizen, die midden in de wijk staan en deel uitmaken van een bredere community van gezinshuizen die elkaar steunen, bekend als de "mockingbird constellatie".

Begeleiders investeren in deze sociale en professionele gemeenschappen, omdat samenwerkingsproblemen vaak aanleiding blijken voor probleemgedrag bij het kind. Dit benadrukt het belang van meer relatiegericht werken, waarbij het streven is naar een veerkrachtig netwerk van biologische en pleegouders, in plaats van een ouder-op-afstand benadering.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Voor toekomstige sociaal werkers en het sociaal werk betekent dit een verschuiving naar een systeemgerichte benadering, waarbij ze aanwezig moeten blijven voor alle betrokken partijen. Dit vereist tact, het uitstellen van oordelen en creativiteit.

Begeleiders worden steeds meer gezien als community builders, die actief op zoek gaan naar steun en veerkracht in diverse netwerken, zoals scholen, sportclubs, bureaus, en grootouders.

Een belangrijke boodschap aan het einde benadrukt de verantwoordelijkheid van begeleiders om ouders te ondersteunen: 'je bent er om deze ouders te helpen af te maken waar ze ooit mee begonnen zijn...'

Meer weten?

Tijdens de workshop is een filmpje gedeeld over de samenwerkingsrelatie met ouders: [Leven met twee families](#).

Versterken van de sociale basis: hoe dan?

WIJ-Eindhoven zette de deelnemers in deze workshop aan het werk met de vraag wat je in een nieuw te bouwen wijk moet doen om onderlinge verbinding tussen bewoners en gemeenschapszin te stimuleren. Daarvoor kreeg een deel van de deelnemers de opdracht om deze vragen te beantwoorden vanuit het perspectief van de nieuwe bewoners in deze wijk. De andere helft van de deelnemers deed dit vanuit het perspectief van professionals. Vervolgens gingen ze met elkaar in dialoog, onder begeleiding van de WIJ-Eindhoven buurtverbinders, Linda van de Griendt, Wilma Schrijen en Roos Smolders. Aan het eind van de workshop vertelden zij hoe zij zelf met deze vragen aan de slag zijn gegaan in Eindhoven.

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Dat deze vraag heel moeilijk te beantwoorden is, wanneer je niet weet wie de nieuwe bewoners in een buurt of wijk zijn. Je moet ze dus (leren) kennen en daarin op tijd en in tijd investeren.

Dat je rekening moet houden met diversiteit: lang niet alle bewoners willen actief iets voor de buurt doen en/of willen hetzelfde in de buurt. Dat kan ook conflicten opleveren. De een wil groen, de ander parkeerplaatsen of allebei.

Dat ook al ben je zelf ook ergens een bewoner: jouw professionele perspectief op wat bewoners zouden willen, kan de plank volledig misslaan.

Je kunt bewoners geen opdracht geven om iets te doen in en voor de buurt. Ook al heb je hiermee de beste bedoelingen, doe je dat nog zo uitnodigend.

Het begint met heel veel individuele gesprekken, dus één op één contact leggen en in gesprek gaan aan de hand van een open vraag: "waar gaat jouw hart sneller van kloppen?"

Dat het altijd goed is om je zelf af te vragen: leggen we bewoners iets op, doen we iets voor bewoners, doen we het met bewoners, of doen bewoners het zelf. Of te wel to, for, with of by bewoners.

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Die kracht is overal wel op enige mate aan te boren maar wees steeds alert.

Of, zoals een van de WIJ-Eindhoven buurtverbinders zei: "Ook al denk je dat je bottom up aan het werk bent, is het vaak toch niet bottom up".

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Er is veel behoefte aan goede professionele community builders / opbouwwerkers.

Samenlevingsopbouw is cruciaal bij stadsvernieuwing en stadsuitbreiding.

Er is altijd een verbinding tussen de fysieke en sociale leefomgeving. ABCD is een helpende benadering daarbij.

Samen leren ouder worden (SLOW)

SLOW (Samen Leren Ouder Worden) is een visie die een andere kijk geeft op hoe de samenleving vergrijst en wat dit betekent voor het ouder worden. Vanuit deze visie gaf Hubert Cornelis een toelichting op verschillende initiatieven, gericht op het (samen) in de community ouder worden. Bijvoorbeeld Ontmoet & Groet, Overlegplatform Goudt (Gestel Oud Thuis) een platform om kennis en visie met elkaar te delen en Onderwijs Ouderwijs, een initiatief in Eindhoven om een school op te richten voor ouder worden met als doel te investeren in het leren om ouder te worden in de laatste duizend dagen.

Het huidige onderwijs is nu vooral nog gericht om jongeren op te leiden in de eerste duizend dagen. Bij SLOW gaat het er niet om hoe oud je daadwerkelijk bent, maar hoe oud je je voelt. De SLOW-visie wil mensen ervan bewust maken dat het perspectief dat je hebt op ouder worden, van invloed is op de communicatie tussen mensen. Zoals bijvoorbeeld seniorisme, dit is het negatief neerzetten van ouderen dat mede de negatieve framing in de media over ouderen bepaald. Het gaat ook over bewustwording ten aanzien van ideeën over ouder worden en ouderdom en hoe sociaal werkers hieraan een creatieve bijdrage kunnen leveren. Ouder worden doen mensen niet individueel maar ook samen en juist de community (gedachte) kan hieraan een positieve bijdrage leveren.

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Nadenken over hoe jezelf ouder wilt worden. Bewustwording ten aanzien van het idee over ouder worden en ouderdom. Dit verschilt per persoon omdat het heel persoonlijk is hoe iemand ouder wil worden. Preventief beleid om na te denken over ouder worden. Bewust bezig zijn om tijdig na te denken over ouder worden en om hierin te investeren. Dat deze bewustwording ten aanzien van het ouder worden vanuit de community ondersteund kan worden, echter zonder de groep ouderen apart te framen (seniorisme). Ouder worden is niet alleen een individueel proces. Een community kan juist bijdragen om initiatieven te ontwikkelen gericht op het samen ouder worden. Bouwen aan een age friendly community ecosysteem is de toekomstvisie. Hieraan kunnen gemeenten ook een bijdrage leveren samen met andere instanties, zoals bijvoorbeeld de huisarts en de thuiszorg. Wat de beste hulp voor iemand die ouder wordt, wordt in deze visie bepaald door de oudere zelf.

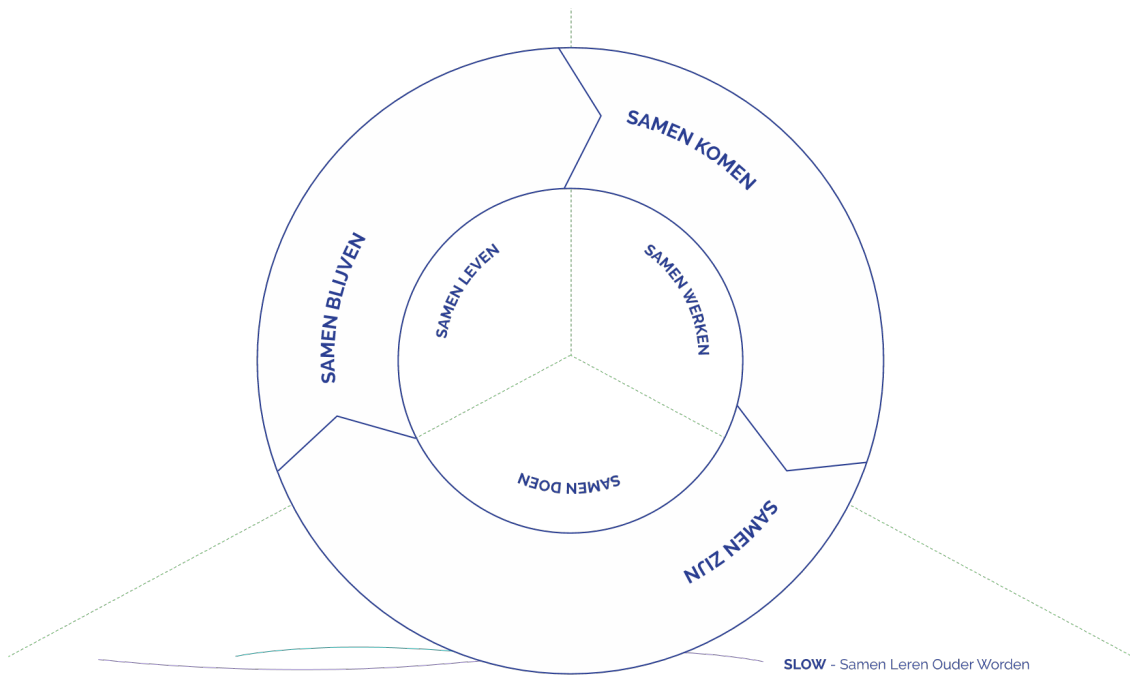
Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Om de bewustwording ten aanzien van het ouder worden vanuit de community te ondersteunen en te bevorderen. Tijdig bouwen aan een age friendly community ecosysteem kan bijdragen om ouderen betekenisvol ouder te laten worden.

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Dat sociaal werkers gaan nadenken over een ouder wordende samenleving en wat zij kunnen bijdragen. Niet enkel vanuit het gericht zijn op het individu dat ouder wordt maar juist ook vanuit de kracht van de community die hieraan een wezenlijke bijdrage kan leveren. Door vanuit creatie te kijken naar het samen leren ouder worden in plaats van uit een reactief denken en handelen.

“Het begint bij Samen”, Hubert Cornelis

Kwetsbare ouderen in een samenredzame buurt: de rol van buurtverbinders

Renske van der Zwet, senior onderzoeker bij het lectoraat Sociale Veerkracht interviewde Astrid Meerman in de stijl van de 'College Tour'.

Buurtverbinder Astrid werkt in Tilburg in de wijk Fatima-Oost. Dit is een overzichtelijke wijk waar vooral ouderen wonen. Ze werkt vanuit een klein verpleeghuis waaraan een laag-drempelige horecavoorziening met buurthuisfunctie is verbonden. Deze horeca wordt gerund door de jongeren van Prins Heerlijk en deze jongeren zijn tevens actief als serviceteam in het verpleeghuis en in de buurt; zij doen klusjes waar de zorg niet aan toekomt, zoals was uitdelen in het verpleeghuis en een hondje uitlaten in de buurt.

Het interview met Astrid, inmiddels twee jaar actief als buurtverbinder vanuit het project KwilT, geeft meer zicht op de buurtverbinder als persoon en op de ervaringen tot nu toe. KwilT staat voor 'Ik wil het', iets bijdragen aan de buurt. Drie organisaties zijn initiatiefnemer van dit door de gemeente gesubsidieerde project en werken intensief samen:

- TBV wonen, een woningcorporatie
- De Wever, een grote zorginstelling
- Prins Heerlijk, een organisatie die jongeren begeleidt met een afstand tot de arbeidsmarkt.

"Ik ben in dienst van het project KwilT dat wordt gefinancierd vanuit subsidies van o.a. de gemeente. Ik ben gedetacheerd vanuit De Wever en val onder Prins Heerlijk. Het is fijn om met 3 partijen samen te werken". Deze partijen zijn 10 jaar geleden al gaan nadenken over de toekomst, toen men wist dat het grote zorgcentrum zou verdwijnen: "Als het zorgcentrum weggaat, wat voor gemeenschap willen we hier dan vormen?" Toen het grote verpleeghuis werd afgebroken, is de nieuwe infrastructuur op samenredzaamheid aangepast.

Wat heeft deze workshop gebracht voor inzichten?

Astrid vertelde over haar motivatie om buurtverbinder te worden: "Ik werkte al heel lang op een andere plek in de ouderenzorg als coördinator ontspanning. Wat me daarbij opviel, was dat de wijk te weinig werd betrokken. Nu is de filosofie juist dat we de wijk erbij moeten betrekken. En dat is precies wat ik wil. Ik wil de wijkbewoner zien en spreken en bekijken wat we voor elkaar kunnen betekenen"

"Als buurtverbinder haal ik vooral bij de mensen op: "Hoe is het om hier te wonen, wat kunt u bijdragen en waar kunt u hulp bij gebruiken". "Ik ben meer ondersteuner dan verbinder", legt Astrid uit. "Na twee jaar actief zijn in de wijk zie ik dat groepjes zich gevormd hebben en vanzelf lopen, maar dat er ook altijd weer problemen kunnen ontstaan. In het begin ben je meer aan het verbinden, maar als de verbinding is gelegd en clubjes zijn gevormd, ben je meer ondersteunend aan het proces van samenredzaamheid."

Als er een vraag uit het publiek komt over de samenwerking met sociale wijkteams, vertelt Astrid: "Ja, die verbinding is hier goed tot stand gekomen. We lobbyen voor elkaar. Ik kan op maat zeggen waar ze moeten zijn. [...] ContourdeTwern heeft ook buurtondersteuners. Ik werk o.a. samen met de buurtondersteuner ouderen. Zij heeft drie wijken en ik één relatief kleine buurt [red.: Astrids werkgebied is slechts een deel van Fatima-Oost]. We kunnen dat verdelen. Ik ervaar het als een luxe dat ik 32 uur voor dit stukje wijk heb."

Wat hebben we geleerd over de kracht van gemeenschappen?

Astrid: "De kracht van gemeenschappen, dat betekent: vooral uitgaan van wat er al is. Het verbaast me telkens hoeveel er al is. Vandaaruit ga je zoeken: waar is nog behoefte aan en waar heeft men (nog) hulp bij nodig". Ze vertelt over hoe zij dat doet: "Het is van belang dat ik de straat kan opgaan en niet teveel verantwoording hoef af te leggen aan derden. Op deze wijze kunnen mensen makkelijker naar me toekomen. Eigenlijk laveer ik zo door de dag. Er ontstaat vanzelf iets, omdat ik present ben".

Als buurtverbinder is het soms echt lastig om niet zelf te gaan zorgen, maar juist het netwerk in te schakelen. Astrid: "Mensen hebben toch nog vaak de neiging zich afhankelijk van jou op te stellen en die neiging heb je zelf vaak ook. Dan zegt een oudere die naar het ziekenhuis moet bijvoorbeeld: "Jij gaat mij brengen" en dan is het toch mijn taak die oudere te verwijzen naar en te helpen met het eigen netwerk. "Liever samen verantwoordelijk zijn met elkaar. Het netwerk voor de kwetsbare ouderen probeer ik sterk te maken"

Ook is het balanceren tussen bemiddelen en verbinden, aldus Astrid: "Werken aan samenredzaamheid in een context als deze creëert ook spanningsvelden. Zo hebben we een laagdrempelig zorgcafé waar onder andere jongeren met autisme werken. Ook lopen daar ouderen met dementie rond. Sommige wijkbewoners zitten daar niet op te wachten. Dat is een spanningsveld: horeca willen zijn voor iedereen en doelgroepen bedienen."

"Gemeenschappen kun je niet organiseren, dat ontstaat vanzelf. Je kunt wel stimuleren en faciliteren. Vanuit de ontmoeting ontstaat veel."

Wat betekent dit voor toekomstige sociaal werkers/het sociaal werk in de toekomst?

Als buurtverbinder heb je bepaalde competenties en vaardigheden, vertelt Astrid desgevraagd: "Oprechte interesse in de medemens. Een beetje lef en vanuit oprechte nieuwsgierigheid vragen. Ik heb een passie voor ouderen en daar zit mijn kracht. Je moet dus telkens op maat kijken: welke wijk heeft wie nodig". Ook gaat ze in op wat de leergang Community building haar heeft gebracht: "De leergang community building heeft mij het belang geleerd van sparren met anderen, want het is best een solofunctie: hoe zoek je de krachten in de wijk, hoe benader je mensen, hoe werk je vanuit de kracht van de bewoner, wat zijn de spanningsvelden... Het is een andere manier van kijken en aanvliegen. Je moet het samen doen en dat kost tijd" Daarnaast kan het delen van je eigen kwetsbaarheid ook een goede tool zijn. Astrid: "Want kwetsbaarheid verbindt. Dat helpt voor herkenning. Je kunt je afvragen: moeten ze dat wel van me weten? Ik denk van wel, want daarmee maak je echt contact en je normaliseert. Familieleden en bekenden komen vaak met tips, maar herkenning kan al enorm helpen".

Meer weten?

Luister de podcast '[Zoek het uit!](#)' van Eveline Wouters, lector bij Fontys Paramedisch, en Hélène van den Nieuwenhoff, docent-onderzoeker bij Fontys Mens en Gezondheid (FMG) Tijdens de workshop is een filmpje vertoond over [het ontstaan van KwilT](#)